EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

16. märts 2006 *

Kohtuasjas C-94/05,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Bundesverwaltungsgericht'i (Saksamaa) 9. detsembri 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. veebruaril 2005, menetluses

Emsland-Stärke GmbH

versus

Landwirtschaftskammer Hannover,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud J. Makarczyk, R. Schintgen, P. Kūris ja J. Klučka (ettekandja),

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. detsembri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Emsland-Stärke GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* L. Harings,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: J. C. Schieferer ja F. Erlbacher,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab komisjoni 17. jaanuari 1995. aasta määruse (EÜ) nr 97/95, milles sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad, kohaldamaks nõukogu määrust (EMÜ) nr 1766/92 kartulitootjatele makstavate miinimumhindade ja kompenseerivate maksete suhtes ning nõukogu määrust (EÜ) nr 1868/94, millega kehtestatakse kartulitärklise tootmise kvoodisüsteem (EÜT L 16, lk 3; ELT

eriväljaanne 03/17, lk 131), muudetud komisjoni 24. juuni 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 1125/96 (EÜT L 150, lk 1; ELT eriväljaanne 03/19, lk 190; edaspidi „määrus nr 97/95"), artikli 13 lõike 4 kehtivust ja tõlgendamist.

2 Nimetatud taotlus esitati Emsland-Stärke GmbH, kes ühines 1997. aastal äriühinguga Kyritzer Stärke GmbH (edaspidi koos „Emsland-Stärke"), ja Landwirtschaftskammer Hannover (Hannoveri põllumajanduskoda), varem Bezirksregierung Weser-Ems (Weser-Emsi kohalik ametiasutus; edaspidi „Bezirksregierung") vahelises kohtuasjas seoses finantssanktsioonidega, millega vähendati tärklist tootvale ettevõtjale makstava lisatasu summat, kuna viimane ei ostnud kartuleid otse tootjalt, vaid ettevõtjalt, kes hankis need otseselt või kaudselt tootjatelt.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 97/95

3 Määruse nr 97/95 neljas põhjendus ütleb:

„tuleb täpsustada kartulitärklist tootva ettevõtja ja kartulitootja vahelise külvieelse lepingu sisu, et takistada lepingute sõlmimist, mille tulemusel ületatakse ettevõtjatele kehtestatud alamkvoote; sellistel ettevõtjatel tuleks keelata vastu võtta külvieelse lepinguga hõlmamata kartulitarneid, kuna see võib ohustada kvoodisüsteemi tõhusust ja määruse (EMÜ) nr 1766/92 artikli 8 lõikega 1 kehtestatud nõuet maksta tärklisekartulite eest miinimumhinda".

4 Määruse nr 97/95 kaheksas põhjendus on sõnastatud järgmiselt:

„tuleks kehtestada inspekteerimisabinõud, tagamaks, et [...] lisatasusid makstaks ainult tärklise eest, mis on toodetud käesoleva määruse sätteid järgides".

5 Nimetatud määruse üheksas põhjendus ütleb:

„selleks et kaitsta tärklisekartulite tootjaid, on oluline maksta määruse (EMÜ) nr 1766/92 artikli 8 lõikes 1 sätestatud miinimumhinda kogu kartuli eest; seepärast on vaja ette näha sanktsioonid juhtudeks, kui miinimumhinda pole makstud või kui ettevõtjad on vastu võtnud külvieelse lepinguga hõlmamata kartuleid".

6 Määruse nr 97/95 kümnendas põhjenduses öeldakse:

„on vaja sätestada eeskirjad tagamaks, et ettevõtjale kehtestatud alamkvooti ületavat tärklist eksporditaks ilma eksporditoetuseta, nagu nõutakse määruse (EÜ) nr 1868/94 artikli 6 lõikes 1; iga rikkumise korral tuleks kohaldada sanktsioone".

7 Määruse nr 97/95 artikkel 1 sätestab:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) *alamkvoot* — kvoodi osa, mille liikmesriik kehtestab tärklist tootvale ettevõtjale;

[...]

d) *tootja* — mis tahes füüsiline või juriidiline isik või selliste isikute rühm, kes tarnib enda poolt või omaenda nimel sõlmitud külvieelse lepingu alusel tärklist tootvale ettevõtjale enda või oma liikmete kasvatatud kartuleid omaenda nimel ja omaenda huvides;

e) *külvieelne leping* — mis tahes leping, mis on sõlmitud tootja või tootjate rühma ja tärklist tootva ettevõtja vahel;

[...]".

8 Nimetatud määruse artikkel 4 sätestab:

„1. Igaks majandusaastaks sõlmitakse külvieelne leping. [...]

2. Iga tärklist tootev ettevõtja edastab pädevale ametiasutusele kõnealusele majandusaastale eelneva aasta 31. maiks lepingute kokkuvõtte, mis sisaldab iga lepingu [...] tootja nime ja kokkulepitud tonnaaži, mis on väljendatud tärkliseekvivalendina.

3. Külvieelsetes lepingutes loetletud koguste tärkliseekvivalent ei tohi ületada ettevõtjale kehtestatud alamkvooti.

[...]

5. Ettevõtja ei tohi vastu võtta [külvieelse] lepinguga hõlmamata kartulitarnet." [täpsustatud tõlge]

9 Sama määruse artikli 7 lõige 1 ütleb:

„Tärklist tootvatele ettevõtjatele makstakse lisatasu [...] tärklisekoguse piirides, mille jaoks neil on alamkvoot.

[...]".

10 Määruse nr 97/95 artikli 11 lõige 1 sätestab:

„Allpool sätestatud nõudeid kohaldatakse järgmiste maksete suhtes:

[...]

b) määruse 1868/94 artiklis 5 osutatud lisatasu makstakse tingimusel, et:

— tootev ettevõtja tõendab, et ta tootis kõnealuse tärklise asjaomasel majandusaastal,

— ettevõtja tõendab, et ta maksis ühenduses toodetud kartulite koguhulga eest, mida kasutatakse tärklise tootmiseks, vabrikusse tarnimise hetkel vähemalt määruse (EMÜ) nr 1766/92 artikli 8 lõikes 1 osutatud hinna,

— ettevõtja tõendab, et kõnealune tärklis toodeti kartulitest, mis on hõlmatud artiklis 4 osutatud külvieelse lepinguga."

11 Määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 1 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid kehtestavad inspekteerimiskorra, et kontrollida kohapeal toiminguid, mille täitmine annab õiguse lisatasule [...], ning iga tärklist tootva ettevõtja jaoks ettenähtud alamkvoodi järgimist. [...]"

12 Sama artikli lõiked 3 ja 4 näevad ette:

„3. Kui pädev ametiasutus teeb kindlaks, et ettevõtja ei ole täitnud artikli 11 lõike 1 punkti b teises alapunktis nimetatud kohustusi, välja arvatud vääramatu jõu esinemise korral, kaotab see ettevõte kas täielikult või osaliselt õiguse saada lisatasusid järgmistel juhtudel:

— kui kohustused on täitmata alla 20% tärklisekoguse osas ettevõtja toodetud tärklise koguhulgast, arvatakse lisatasust maha kõnealune protsent viiega korrutatult,

— kui kõnealune protsent on 20 või rohkem, siis lisatasu ei anta.

4. Kui tehakse kindlaks artikli 4 lõikes 5 nimetatud rikkumine, vähendatakse alamkvootide kohta makstavat lisatasu järgmistel juhtudel:

— kui kontroll näitab, et ettevõtja vastuvõetud tärkliseekvivalendi kogus on vähem kui 10% tema alamkvoodist, arvatakse ettevõtjale kõnealusel majandusaastal makstavatest kogulisatasudest maha kõnealune protsent kümnega korrutatult,

— kui [külvieelsete] lepingutega hõlmamata kogus on esimeses alapunktis täpsustatud kogusest suurem, siis kõnealusel majandusaastal lisatasu ei maksta. Lisaks sellele ei maksta ettevõtjale lisatasu ka järgmisel majandusaastal." [täpsustatud tõlge]

Määrus nr 2988/95

13 Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340) viies põhjendus ütleb:

„eeskirjade eiramiste kirjeldused ja sellega seotud haldusmeetmed ja -karistused nähakse ette vastavalt käesolevale määrusele valdkondade eeskirjades".

14 Nimetatud määruse artikli 1 lõige 2 sätestab:

„„Eeskirjade eiramine" tähendab ühenduse õiguse mis tahes sätte rikkumist ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu, mis kahjustab või kahjustaks ühenduste üldeelarvet või nende juhitavaid eelarveid kas otse ühenduste nimel kogutud omavahenditest laekunud tulu vähenemise või kaotamise või põhjendamatu kuluartikli tõttu."

15 Sama määruse artikkel 2 on sõnastatud järgnevalt:

„1. Halduskontrolli, -meetmeid ja -karistusi rakendatakse niisugusel määral, mis tagab ühenduse õiguse nõuetekohase kohaldamise. Need peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, et tagada ühenduste finantshuvide piisav kaitse.

[...]

3. Ühenduse õigus määratleb kõnealuste eeskirjade nõuetekohaseks kohaldamiseks vajalike haldusmeetmete ja -karistuste laadi ja ulatuse, võttes arvesse eeskirjade eiramise laadi ja raskust, antud või saadud soodustust ja vastutuse astet.

[...]".

16 Määruse nr 2988/95 artikli 5 lõige 1 sätestab:

„Tahtlike või hooletusest tulenevate eiramiste tulemuseks võivad olla järgmised halduskaristused:

[...]

c) ühenduse eeskirjade alusel saadud soodustuse täielik või osaline äravõtmine isegi siis, kui ettevõtja on saanud soodustusest üksnes osalist kasu;

d) soodustuse andmisest keeldumine või soodustuse äravõtmine teatavaks eiramisele järgnevaks ajavahemikuks;

[...]".

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

17 Emsland-Stärke on kartulitärklise tootja Saksamaa territooriumil. Kõigil majandusaastatel 1995/1996, 1996/1997 ja 1997/1998 oli selle äriühingu alamkvoot kartulitest tärklise tootmiseks 371 846 000 kg. Toimikust ilmneb, et alamkvooti ei ole ületatud.

18 Külvieelsete lepingute ja tarnimislepingute alusel ostis Emsland-Stärke kartuleid äriühingult Moormann GmbH (edaspidi „Moormann"). Pärast nimetatud lepingute edastamist pädevatele ametiasutustele sai ta majandusaastal 1995/1996 Landwirtschaftsverwaltung des Landes Brandenburg'ilt (Brandenburgi liidumaa põllumajandusamet; edaspidi „Landwirtschaftsverwaltung") ning majandusaastatel 1996/1997 ja 1997/1998 Bezirksregierungilt tärklise tootmise lisatasusid kokku summas 61 500 Saksa marka.

19 Eelotsusetaotlusest selgub, et majandusaasta 1995/1996 kohta lisatasu maksmisel oli Landwirtschaftsverwaltung täielikult teadlik asjaolust, et Moormann ei tootnud ise kartuleid, vaid ainult vahendas neid. Seevastu Bezirksregierung tuvastas alles 1997. aastal, s.o pärast majandusaastate 1996/1997 ja 1997/1998 lisatasude maksmist, kaebuse peale läbiviidud kontrolli käigus, et Moormann ei ole kartulitootja vaid vahendaja, kes hangib kartuleid erinevatelt kartulitootjatelt või teistelt vahendajatelt.

20 Eelotsusetaotlusest selgub, et 15. aprilli, 2. juuni ja 14. juuli 1998. aasta ning 15. märtsi 1999. aasta otsustega määras Bezirksregierung Emsland-Stärkele sanktsiooni summas 614 487,47 Saksa marka (314 182,45 eurot) põhjendusega, et vastavalt ühenduse õigusele võib lisatasusid maksta vaid nende kartulite kohta, mille on tärklist tootev ettevõtja hankinud otse tootjaga sõlmitud külvieelsete ja tarnimislepingute alusel.

21 Emsland-Stärke vaidlustas nende otsuste õiguspärasuse.

22 17. mai 2000. aasta otsusega tühistas Verwaltungsgericht Osnabrück nimetatud otsused osas, mis puudutas kompensatsioonide tagasimaksmist ning jättis ülejäänud osas, milles vaidlustati Emsland-Stärkele määratud sanktsiooni õiguspärasus, hagi rahuldamata.

23 Põhikohtuasja mõlemad pooled esitasid Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht'ile apellatsioonkaebuse. 12. septembri 2002. aasta otsusega tuvastas viimane, et nimetatud poolte vahel puudub nõuetekohane külvieelne leping ning jättis seetõttu Emsland-Stärke esitatud apellatsioonkaebuse rahuldamata.

24 Seejärel esitas viimane nimetatud kohtuotsuse suhtes Bundesverwaltungsgericht'ile kassatsioonkaebuse.

25 Kuna Bundesverwaltungsgericht leidis, et kohtuasja lahendamine sõltub määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 4 kehtivusest ja tõlgendamisest, siis otsustas ta kohtuliku arutamise peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas määruse [...] nr 97/95 [...] artikli 13 lõiget 4 koosmõjus artikli 4 lõikega 5 kohaldatakse juhul, kui on sõlmitud väidetav külvieelne leping ja pädev ametiasutus on selle lepingu [nimetatud] määruse artikli 4 lõigete 2 ja 3 alusel heaks kiitnud, kuid sealjuures ei ole kõnealune leping sõlmitud mitte kartulitootjaga, vaid vahendajaga, kes hangib kartulid kas otse või kaudselt kartulitootjatelt?

b) Kas määruse [...] nr 97/95 [...] artikli 13 lõiget 4 kohaldatakse üksnes juhul, kui tärklist tootev ettevõtja on kartulitarnete vastuvõtmisega ületanud temale kehtestatud alamkvoodi?

2. a) Kas määruse [...] nr 97/95 [...] artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsioonid, arvestades seost kõnealuse määruse artikli 13 lõikega 3, on kooskõlas ühenduse õiguses nõutud õiguskindluse põhimõttega?

b) Kas määruse [...] nr 97/95 [...] artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsioon on selle suurust silmas pidades vajalik selleks, et niisugustel juhtudel nagu käesolevas kohtuasjas kaitsta ühenduse finantshuvisid määruse [...]

nr 2988/95 artikli 2 lõike 1 tähenduses? Kas sellistel juhtudel nagu käesolevas kohtuasjas on see kohane ühenduse huvide kaitsmiseks?

3. Kas määruse [...] nr 97/95 [...] artikli 13 lõikes 4 sätestatud õigusrikkumist võib käsitleda hooletusest põhjustatud rikkumisena määruse [...] nr 2988/95 artikli 5 lõike 1 mõttes ka juhul, kui pädev ametiasutus on kõiki asjaolusid teades ikkagi lisatasu maksnud?"

Esimene küsimus

Esimese küsimuse esimene osa

26 Esimese küsimuse esimeses osas küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldatakse juhul, kui pädev ametiasutus on määruse artikli 4 lõike 2 alusel heaks kiitnud „külvieelseks lepinguks" nimetatud lepingu, mis ei ole sõlmitud mitte kartulitootjaga, vaid vahendajaga, kes hangib kartulid kas otse või kaudselt kartulitootjatelt.

27 Selle kohta tuleb märkida, et vastavalt määruse nr 97/95 artikli 1 punktidele d ja e on külvieelne leping selline leping, mis on sõlmitud tärklist tootva ettevõtja ja tootja, st mis tahes füüsilise või juriidilise isiku või selliste isikute rühma vahel, kes tarnib tärklist tootvale ettevõtjale enda või oma liikmete kasvatatud kartuleid omaenda nimel ja omaenda huvides.

28 Sellest tulenevalt ei saa „külvieelseks lepinguks" nimetatud lepingut, mille on sõlminud tärklist tootev ettevõtja ja ettevõtja, kes hangib kartuleid otseselt või kaudselt tootjatelt, nimetatud sätte tähenduses külvieelseks lepinguks pidada.

29 Määruse nr 97/95 — mille eesmärk on tagada tootjate kaitse — artikli 4 lõikest 5 ja artikli 13 lõikest 4 tuleneb, et tärklist tootvat ettevõtjat, kes võtab vastu külvieelse lepinguga hõlmamata kartulitarneid, võidakse artikli 13 lõike 4 alusel karistada.

30 Tuleb lisada, et asjaolu, et ametiasutused pidasid asjaomast lepingut ekslikult külvieelseks lepinguks, ei sea erinevalt Emsland-Stärke väidetest eespool toodud seisukohta kahtluse alla.

31 Ühenduse õigusakti konkreetse sätte vaidlustamisel ei saa tugineda õiguspärase ootuse põhimõtte kaitsele ja ühenduse õigust kohaldama kohustatud siseriikliku ametiasutuse tegevus, mis on sellega vastuolus, ei saa olla ettevõtja jaoks alus õiguspärasele ootusele saada soodsamat kohtlemist, mis on ühenduse õigusega vastuolus (26. aprilli 1988. aasta otsus kohtuasjas 316/86: Krücken, EKL 1988, lk 2213, punkt 24; ning 1. aprilli 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-31/91–C-44/91: Lageder jt, EKL 1993, lk I-1761, punkt 35).

32 Sellest tulenevalt ei saa tärklist tootev ettevõtja tugineda õiguspärasele ootusele seoses sellega, et siseriiklik ametiasutus käsitles ühenduse õigust eirates lepingut külvieelse lepinguna, vaatamata sellele, et ühenduse õigusnormides selle kohta sätestatud tingimused ei olnud täidetud.

Esimese küsimuse teine osa

33 Esimese küsimuse teises osas küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni rakendamine sõltub sellest, kas tärklist tootev ettevõtja on talle määratud alamkvoodi ületanud.

34 Selle kohta tuleb kõigepealt märkida, et nimetatud sätte sõnastusest ei ilmne, et selle sanktsiooni rakendamine sõltuks põhimõtteliselt alamkvoodi ületamisest.

35 Kuigi nimetatud määruse artikli 4 lõikes 5 sätestatud keelu eesmärk, nagu ka sama määruse neljandas põhjenduses märgitud, on tagada kvoodisüsteemi täitmine, lihtsustades siseriiklike pädevate asutuste järelevalvet tärklist tootvate ettevõtete ostetud kartulite koguste üle, ei ole asjaolu, et määratud alamkvooti ei ole ületatud, takistuseks sama määruse artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni rakendamisele.

36 Sama põhjenduse kohaselt on selle keelu eesmärk ka tagada nõude täitmine, mille kohaselt tuleb maksta tärklisekartulite eest miinimumhinda.

37 Juba ainuüksi asjaolu, et tärklist tootev ettevõtja hangib kartuleid vahendajalt, kes hangib neid otseselt või kaudselt tootjatelt, võib ohtu seada nimetatud eesmärgi ja sellega ka tootjate kaitsmise.

38 Isegi kui tärklist tootev ettevõtja tõendab, et ta maksis vahendajale määruse nr 97/95 artikli 11 lõike 1 punkti b teises taandes sätestatud miinimumhinna, ei garanteeri miski, et kogu see hind maksti ka tootjatele. Nagu ka komisjon märgib, on külvieelse lepingu sõlmimine otse tootjatega ainus võimalus vältida tärklist tootva ettevõtja makstud hinnast ühe osa andmist vahendajatele.

39 Määruse nr 97/95 üheksas põhjendus ütleb, et kartulitootjate kaitsmiseks ja neile miinimumhinna maksmise tagamiseks tuleb ette näha sanktsioonid mitte ainult juhtudeks, kui miinimumhinda pole makstud, vaid ka juhtudeks, kui ettevõtjad on vastu võtnud külvieelse lepinguga hõlmamata kartuleid.

40 Sellest lähtuvalt ei sõltu määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud karistuse rakendamine sellest, kas tärklist tootev ettevõtja on talle määratud alamkvoodi ületanud.

41 Eelnevast lähtuvalt tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldatakse ka tärklist tootva ettevõtja suhtes, kes ostab kartuleid vahendajalt, kes hangib neid kas otse või kaudselt kartulitootjatelt, ja seejuures ei ole vajalik, et tärklist tootev ettevõtja oleks talle määratud alamkvooti ületanud, ning seda ka juhul, kui pooled nimetavad kõnealust kartulite ostmise ja tarnimise lepingut „külvieelseks lepinguks" ning pädev siseriiklik ametiasutus on selle lepingu nimetatud määruse artikli 4 lõike 2 alusel heaks kiitnud, kuid sama määruse artikli 1 punktide d ja e mõttes seda külvieelseks lepinguks pidada ei saa.

Teine küsimus

Teise küsimuse esimene osa

42 Teise küsimuse esimeses osas palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt Euroopa Kohtul hinnata õiguskindluse põhimõtet arvestades määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 4 kehtivust koosmõjus sama artikli lõikega 3.

43 Selle kohta tuleb märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on õiguskindluse põhimõte ühenduse õiguse üldpõhimõte, mille kohaselt peab määrus olema selge ja täpne, selleks et õigussubjektid saaks selgelt teada oma õigusi ja kohustusi ning võtta arvesse nende tagajärgi (vt eelkõige 13. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-143/93: Van Es Douane Agenten, EKL 1996, lk I-431, punkt 27; ning 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-110/03: Belgia *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-2801, punkt 30). Seda õiguskindluse nõuet tuleb eriti rangelt järgida siis, kui tegemist on õigusnormidega, mis võivad tekitada rahalisi kohustusi (15. detsembri 1987. aasta otsus kohtuasjas 326/85: Madalmaad *vs.* komisjon, EKL 1987, lk 5091, punkt 24).

44 Sanktsiooni, s.h mittekaristusliku iseloomuga sanktsiooni võib määrata üksnes juhul, kui selleks on olemas selge ja üheselt mõistetav õiguslik alus (vt eelkõige 25. septembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 117/83: Könecke, EKL 1984, lk 3291, punkt 11; ning 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-210/00: Käserei Champignon Hofmeister, EKL 2002, lk I-6453, punkt 52).

45 Määruse nr 97/95 artikli 13 lõige 4 koosmõjus nimetatud määruse artikliga 1 ja artikli 4 lõikega 5, millega sätestatakse sanktsiooni kohaldamine kõigil juhtudel, kus tärklist tootev ettevõtja võtab vastu kartulitarne, mis ei ole külvieelse lepinguga hõlmatud, on selge ja täpne säte.

46 Nagu ka komisjon on õigesti öelnud, tuleb määruse nr 97/95 artikli 13 lõigete 3 ja 4 seose kohta märkida, et nende sätetega kehtestatud sanktsioonid vastavad kahele eraldi hüpoteesile, milleks on esiteks nimetatud määruse artikli 11 lõike 1 punkti b teises taandes sätestatud kohustuste rikkumine ning teiseks sama määruse artikli 4 lõike 5 rikkumine.

47 Sellest lähtuvalt ei ilmne teise küsimuse esimese osa uurimisel ühtegi asjaolu, mis mõjutaks määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 4 kehtivust seoses õiguskindluse põhimõttega.

Teise küsimuse teine osa

48 Teise küsimuse teises osas esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule sisuliselt küsimuse määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 4 kehtivuse kohta määruse nr 2988/95 artikli 2 lõikes 1 sätestatud proportsionaalsuse põhimõtet arvestades seoses sellega, kas nimetatud põhimõte lubab kohaldada sanktsiooni tärklist tootvate ettevõtjate suhtes, kes on vastu võtnud kartulitarneid, mis ei ole hõlmatud külvieelse lepinguga, kuigi nad ei ole seejuures neile määratud alamkvooti ületanud.

49 Selles osas on selge, et tärklist tootvatele ettevõtjatele kehtestatud keelu — osta kartuleid vahendajatelt, kes hangivad neid otseselt või kaudselt tootjatelt — rikkumine on eeskirjade eiramine määruse nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses. Jooksva või järgmise majandusaasta lisatasu maksmisest keeldumine osaliselt või täies ulatuses on halduskaristus nimetatud määruse artikli 2 lõigete 1 ja 3 ning artikli 5 lõike 1 punktide c ja d tähenduses.

50 Tuleb märkida, et ühenduse õiguse eeskirjade eiramise eest ettenähtud kontrollide ja karistuste valdkonnas on ühenduse seadusandja kehtestanud määruse nr 2988/95 vastuvõtmisega rea üldpõhimõtteid ja nõudnud, et neid põhimõtteid järgitaks üldreeglina kõikide valdkondade eeskirjades (1. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-295/02: Gerken, EKL 2004, lk I-6369, punkt 56).

51 Vastavalt nimetatud määruse artikli 2 lõikele 1 rakendatakse halduskontrolli, -meetmeid ja -karistusi niisugusel määral, mis tagab ühenduse õiguse nõuetekohase kohaldamise. Need peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, et tagada ühenduste finantshuvide piisav kaitse. Lisaks sätestab sama artikli lõige 3, et ühenduse õigus määratleb kõnealuste eeskirjade nõuetekohaseks kohaldamiseks vajalike haldusmeetmete ja -karistuste laadi ja ulatuse, võttes arvesse eeskirjade eiramise laadi ja raskust, antud või saadud soodustust ja vastutuse astet.

52 Esiteks, seoses küsimusega, kas määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 ette nähtud sanktsiooni eesmärk on tagada ühenduse õiguse järgimine ja ühenduse finantshuvide kaitse, tuleb märkida, et nimetatud sanktsioonil on selline eesmärk, kuna seda kohaldatakse juhul, kui tärklise tootmine ei ole määruse nr 97/95 sätetega kooskõlas. Lisatasude maksmine tärklist tootvale ettevõtjale, kes rikub selle määruse artikli 4 lõiget 5, ostes kartuleid vahendajalt, kes hangib neid otseselt või kaudselt tootjatelt, on põhjendamatu kuluartikkel, mis kahjustab ühenduse üldeelarvet.

53 Teiseks, mis puudutab küsimust, kas määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsioon on tõhus, proportsionaalne ja hoiatav, siis tuleb märkida, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb selle tuvastamiseks, kas ühenduse õigusnorm on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas, kontrollida, kas sellega rakendatud

meetmed on ettenähtud eesmärgi realiseerimiseks sobivad ja kas need ei ületa seda, mis on selle saavutamiseks vajalik (vt eelkõige 9. novembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-426/93: Saksamaa *vs.* nõukogu, EKL 1995, lk I-3723, punkt 42; ning 14. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-26/00: Madalmaad *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-6527, punkt 126).

54 Mis puudutab nende nõuete kohtulikku kontrolli, siis kuulub vastavalt EÜ artiklitele 34 ja 37 ühenduse seadusandjale ühise põllumajanduspoliitika valdkonnas kaalutlusõigus. Seetõttu võib kõnealuses valdkonnas kehtestatud abinõu kehtivust mõjutada ainult selle abinõu ilmselgelt ebasobiv iseloom, võrreldes eesmärgiga, mida pädev institutsioon tahab saavutada (vt eelkõige 11. juuli 1989. aasta otsus kohtuasjas 265/87: Schräder, EKL 1989, lk 2237, punkt 22; ning 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023, punkt 14).

55 Esiteks, vastavalt määruse nr 97/95 artikli 13 lõikele 4, kui tärklist tootva ettevõtja vastuvõetud kartulite kogus, mis ei ole hõlmatud külvieelse lepinguga, on vähem kui 10% tema alamkvoodist, arvatakse ettevõtjale kõnealusel majandusaastal makstavatest kogulisatasudest maha kõnealune protsent kümnega korrutatult. Kui eiramine ületab 10% ettevõtja alamkvoodist, siis kõnealusel majandusaastal ega sellele järgneval majandusaastal lisatasu ei maksta. Nimetatud sättega kehtestatud sanktsiooni võib pidada tõhusaks ja hoiatavaks ning selle eesmärk on realiseerida seatud eesmärke.

56 Teiseks tuleb märkida, et selle sättega kehtestatud sanktsioon ei ole kindla määraga, vaid sõltub vastavalt määruse nr 2988/95 artikli 2 lõikele 3 toimepandud rikkumise ulatusest ja raskusest (vt selle kohta 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-354/95: National Farmers' Union jt, EKL 1997, lk I-4559, punkt 53).

57 Võttes arvesse määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud tootjate kaitsmise eesmärgi olulisust ja arvestades ühenduse institutsioonidele kõnealuses valdkonnas kuuluvat kaalutlusõigust, ei saa nimetatud artiklis sätestatud hoiatava ja tõhusa sanktsiooni määramist tärklist tootvale ettevõtjale, kes taotleb lisatasu maksmist ning kes on tahtlikult või tahtmatult esitanud kartulitootja kohta valeandmeid, põhjendamatuks või ebaproportsionaalseks pidada.

58 Seetõttu võib määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni pidada ettenähtud eesmärgi realiseerimiseks sobivaks ning see ei ületa eesmärgi saavutamiseks vajalikku.

59 Teise küsimuse teise osa uurimisel ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis mõjutaks määruse nr 97/95 artikli 13 lõike 4 kehtivust seoses määruse nr 2988/95 artikli 2 lõigetes 1 ja 3 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega.

Kolmas küsimus

60 Kolmandas küsimuses küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas asjaolu, et pädev siseriiklik ametiasutus oli teadlik, et tärklist tootev ettevõtja ostis kartuleid vahendajalt, kes hankis neid otseselt või kaudselt tootjatelt, võib mõjutada rikkumise kvalifitseerimist hooletusest põhjustatud rikkumisena määruse nr 2988/95 artikli 5 lõike 1 tähenduses ning selle kaudu mõjutada nimetatud tärklist tootva ettevõtja suhtes määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldamist.

61 Selle kohta tuleb märkida, et tärklist tootev ettevõtja ei saa tugineda õiguspärase ootuse põhimõttele, kui siseriiklik ametiasutus on tahtlikult või eksituse tõttu rikkunud ühenduse õigust, käsitledes selle ettevõtja teatatud lepingut külvieelse lepinguna, vaatamata sellele, et ühenduse õigusnormides selle kohta sätestatud tingimused ei olnud täidetud.

62 Asjaolu, et pädev ametiasutus oli teadlik, et tärklist tootev ettevõtja ostis kartuleid vahendajalt, kes hankis neid otseselt või kaudselt tootjatelt, ei tähenda iseenesest, et kõnealust rikkumist ei saaks pidada hooletusest põhjustatud rikkumiseks või tahtlikuks rikkumiseks määruse nr 2988/95 artikli 5 lõike 1 tähenduses.

63 Erinevalt komisjoni 23. detsembri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 3887/92, millega sätestatakse teatavate ühenduse toetuskavade ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT L 391, lk 36), artikli 9 lõikest 2 ei sisalda määruse nr 97/95 artikli 13 lõige 4 ühtegi erandit selles sätestatud sanktsiooni kohaldamisega seoses. Esimesena nimetatud norm, mida on käsitletud 19. novembri 2002. aasta otsuses kohtuasjas C-304/00: Strawson ja Gagg & Sons (EKL 2002, lk I-10737, punkt 62) ja millele Emsland-Stärke oma märkustes viitas, näeb ette, et selles sätestatud sanktsiooni ei kohaldata, kui põllumajandusettevõtja tõendab, et ta tugines õigesti pädeva ametiasutuse poolt heakskiidetud ekslikule teabele.

64 Eelnevast lähtuvalt tuleb kolmandale küsimusele vastata, et asjaolu, et pädev siseriiklik ametiasutus oli teadlik, et tärklist tootev ettevõtja ostis kartuleid vahendajalt, kes hankis neid otseselt või kaudselt tootjatelt, ei mõjuta rikkumise kvalifitseerimist hooletusest põhjustatud rikkumisena määruse nr 2988/95 artikli 5 lõike 1 tähenduses ega selle kaudu nimetatud tärklist tootva ettevõtja suhtes määruse nr 97/95 artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldamist.

Kohtukulud

65 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Komisjoni 17. jaanuari 1995. aasta määruse (EÜ) nr 97/95, milles sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad, kohaldamaks nõukogu määrust (EMÜ) nr 1766/92 kartulitootjatele makstavate miinimumhindade ja kompenseerivate maksete suhtes ning nõukogu määrust (EÜ) nr 1868/94, millega kehtestatakse kartulitärklise tootmise kvoodisüsteem, muudetud komisjoni 24. juuni 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 1125/96, artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldatakse ka tärklist tootva ettevõtja suhtes, kes ostab kartuleid vahendajalt, kes hangib neid kas otse või kaudselt kartulitootjatelt, ja seejuures ei ole vajalik, et tärklist tootev ettevõtja oleks talle määratud alamkvooti ületanud, ning seda ka juhul, kui pooled nimetavad kõnealust kartulite ostmise ja tarnimise lepingut „külvieelseks lepinguks" ning pädev siseriiklik ametiasutus on selle lepingu nimetatud määruse artikli 4 lõike 2 alusel heaks kiitnud, kuid sama määruse artikli 1 punktide d ja e mõttes seda külvieelseks lepinguks pidada ei saa.**

2. **Teise küsimuse esimese osa uurimisel ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis mõjutaks määruse nr 97/95, muudetud määrusega nr 1125/96, artikli 13 lõike 4 kehtivust seoses õiguskindluse põhimõttega.**

3. **Teise küsimuse teise osa uurimisel ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis mõjutaks määruse nr 97/95, muudetud määrusega nr 1125/96, artikli 13 lõike 4 kehtivust seoses nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta, artikli 2 lõigetes 1 ja 3 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega.**

4. **Asjaolu, et pädev siseriiklik ametiasutus oli teadlik, et tärklist tootev ettevõtja ostis kartuleid vahendajalt, kes hankis neid otseselt või kaudselt tootjatelt, ei mõjuta rikkumise kvalifitseerimist hooletusest põhjustatud rikkumisena määruse nr 2988/95 artikli 5 lõike 1 tähenduses ega selle kaudu nimetatud tärklist tootva ettevõtja suhtes määruse nr 97/95, muudetud määrusega nr 1125/96, artikli 13 lõikes 4 sätestatud sanktsiooni kohaldamist.**

Allkirjad